

Της ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ

Η Αυγούστα Στανίτσα δεν σκόπευε να πάει στην εκδήλωση του ReBrain Greece στο Λονδίνο. Είχε δει όμως μια διαφήμιση στο Facebook, το ανέφερε στους δικούς της στην Αθήνα και εκείνοι ήταν που την προέτρεψαν: «Τι έχεις να χάσεις;», επέμειναν. Από την Ελλάδα είχε φύγει το 2014 για μεταπτυχιακό. Όταν το ολοκλήρωσε, η κατάσταση –ειδικά στον κατασκευαστικό τομέα όπου επιθυμούσε τότε να εργαστεί– ήταν δραματική. Παρότι την περίμεναν από τη δουλειά που είχε αφήσει πριν από τις σπουδές, αποφάσισε να μείνει στο Λονδίνο. Το να επιστρέψει βέβαια ήταν πάντα στο πίσω μέρος του μυαλού της. Τελικά, έστειλε το βιογραφικό της στην πλατφόρμα του ReBrain, έψαξε τις εταιρείες που θα συμμετείχαν και τις θέσεις που είχαν ήδη ανακοινωθεί. Αλλά και πάλι, εκείνη τη μέρα πήγε χωρίς καμία απολύτως προσδοκία. Ο λόγος; Ήταν πέντε μηνών έγκυος. «Ίσως επίτηδες είχα φορέσει φαρδιά ρούχα. Ενιωθα πως αν το καταλάβαιναν, δεν θα μου μιλούσαν καν».

Η Εύη Καλογεροπούλου και ο Παναγιώτης Κερασιώτης πήγαν στην εκδήλωση στο Αμστερνταμ. Η Εύη το είχε βάλει στο πρόγραμμα από καιρό. Ο Παναγιώτης το σκεφτόταν μέχρι την τελευταία στιγμή. «Εκείνη την περίοδο είχε τύχει να στείλω πολλά βιογραφικά μέσω LinkedIn. Δεν έπαιρνα όμως καν απάντηση και είχα απογοητευτεί». Είχαν μετακομίσει μαζί για σπουδές στην Ολλανδία το 2015, εν μέσω capital controls. «Σκοπεύαμε κάποια στιγμή να επιστρέψουμε αλλά, προσωπικά, όταν έπιασα στην Ολλανδία την πρώτη μου δουλειά, έπαθα πολιτισμικό σοκ. Οχι μόνο από τον μισθό, αλλά και από τη νοοτροπία. Δεν έπαιζε κανένα ρόλο η ηλικία ή η θέση. Ήταν πρωτόγνωρο για εμάς από την Ελλάδα», θυμάται. Και οι δύο εξελίχθηκαν στις δουλειές τους, έκαναν παρές, υιοθέτησαν την Ελσα, μια καφέ σκυλίτσα. «Κι όμως ένιωθα πως πάντα εκεί θα είμαι “ξένη”, λέει η Εύη. «Δεν βίωσα ποτέ ρατσισμό, απλώς η ξενιτιά έχει τις δυσκολίες της». Της έλειπαν οι δικοί της, οι φίλοι της, το να βγει μια Κυριακή και να μην είναι ερπυμιά από τις 8 το βράδυ. Κάθε τόσο έφερνε στη συζήτηση την «επιστροφή». Έτσι εκείνο το Σάββατο, μέσα Νοεμβρίου 2024, έπεισε τον Παναγιώτη να πάνε μαζί στην εκδήλωση του ReBrain.

Η πρωτοβουλία

Λίγους μήνες νωρίτερα, η Νίκη Κεραμέως είχε αναλάβει το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Εργασίας και ο Κωνσταντίνος Αγραπιδάς (γενικός διευθυντής Εργασιακών, Υγείας Ασφάλειας και Ενταξης στην Εργασία) της παρουσίασε την πρωτοβουλία του ReBrain που είχε ξεκινήσει επί υπουργίας Αδώνιδος Γεωργιάδη. Εξ αρχής, η υπουργός το πήρε ζεστό. Ήξερε πως η αναστροφή του brain drain δεν είναι απλή υπόθεση – τα χρόνια της κρίσης, πάνω από 650.000 Έλληνες είχαν φύγει για το εξωτερικό.

Ενώπιε της εκδήλωσης, έτοιμασε με την ομάδα της μια παρουσίαση – με τους ρυθμούς ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, τη μείωση της ανεργίας, την αύξηση στις αποδοχές. Όταν ανέβηκε στη σκηνή, η αίθουσα ήταν γεμάτη, όμως το κλίμα, το ένιωθε, δεν ήταν θετικό. Αυτό φάνηκε και στον τόνο των ερωτήσεων που είχαν υποβληθεί ψηφιακά. «Καταλαβαίνω απόλυτα ότι κάποιοι βλέπουν οποιονδήποτε εκπρόσωπο του ελληνικού Δημοσίου σαν αυτόν που τους “έδιωξε” από την πατρίδα», λέει στην «Κ». Αποφάσισε να παραμείνει στη σκηνή και να απαντήσει η ίδια σε όλες τις ερωτήσεις.

«Όπως καταλαβαίνετε, ο γενικός δεν κάνει κανένα screening», είπε κάποια στιγμή γελώντας, αναφερόμενη στον γενικό γραμματέα Νίκο Μπλαπιδά που της μετέφερε ακόμα και τις πιο δύσκολες ερωτήσεις. Από το εάν διασφαλίζεται πραγματικά το ωράριο και τις χαοτικές μισθολογικές διαφορές Ελλάδας - εξωτερικού, μέχρι το πόσα χρήματα χρειάζεται κάποιος για να έχει αξιοπρεπή διαβίωση στην Αθήνα. «Δεν θα

Η Εύη Καλογεροπούλου και ο Παναγιώτης Κερασιώτης μαζί με τη σκυλίτσα τους Ελσα, την οποία υιοθέτησαν στην Ολλανδία. Είχαν συμμετάσχει στην εκδήλωση του ReBrain Greece στο Αμστερνταμ και πλέον έχουν επιστρέψει στην Ελλάδα εδώ και τέσσερις μήνες. Ζουν στο Χαλάνδρι και δηλώνουν ευχαριστημένοι με τις δουλειές που βρήκαν, μολοντί ακόμα διάγουν περίοδο προσαρμογής.

Νόστος, αλλά όχι μόνο από νοσταλγία

Πείστηκαν μέσω του ReBrain Greece να γυρίσουν στην Ελλάδα. Πώς ξεπέρασαν τους δισταγμούς τους;

Επάνω, η Αυγούστα Στανίτσα στο πατρικό της στην Κυψέλη. Μένει εκεί προσωρινά –εξ ου και οι βολιτσές στο σαλόνι– μέχρι να μετακομίσει σε δικό της σπίτι. Κάτω, στιγμιότυπα από τις εκδηλώσεις του ReBrain σε Αμστερνταμ (αριστερά) και Λονδίνο, όπου παρευρέθη και η υπουργός Εργασίας Νίκη Κεραμέως. Όπως εξηγεί η ίδια στην «Κ», ήδη προετοιμάζονται αντίστοιχες εκδηλώσεις σε ΗΠΑ και Καναδά.

σας πω ότι όλα είναι ρόδινα και ιδανικά», κατέληξε η Κεραμέως. «Όμως υπάρχουν πλέον σημαντικές επαγγελματικές ευκαιρίες. Σας θέλουμε πίσω και θα κάνουμε ό,τι περνάει από το χέρι μας για να επιστρέψετε».

Το μεγαλύτερο οικονομικό κίνητρο είναι η μείωση κατά 50% στον φόρο εισοδήματος για επτά χρόνια. Παράλληλα, γίνεται από την ομάδα του υπουργείου συνεχής προσπάθεια βελτίωσης των διαδικασιών που κολλάνε στην ελληνική γραφειοκρατία: Όπως όταν συνειδητοποιήσαν πως δεν αναγνωριζόταν ο τίτλος ειδικότητας για γιατρούς που επέστρεφαν από το εξωτερικό (θεοπίστηκαν από τις διαδικασίες αναγνώρισης), ή ότι η επιστροφή του φόρου αργεί υπερβολικά (σύντομα θα λειτουργήσει νέα ψηφιακή πλατφόρμα σε συνεργασία με το υπουργείο Οικονομικών που θα λύνει το πρόβλημα). Από το 2024

έχουν γίνει τέσσερις δράσεις, με τη συμμετοχή 120 επιχειρήσεων – οι οποίες καλύπτουν εξ ολοκλήρου το κόστος των εκδηλώσεων. Η επόμενη θα γίνει στις 7 Δεκεμβρίου στη Νέα Υόρκη.

«Είμαστε ήδη σε επαφή με όλες τις διπλωματικές αρχές των ΗΠΑ και του Καναδά, για να οργανώσουν από κοινού την προώθηση της εκδήλωσης στους Έλληνες της διασποράς», σημειώνει η κ. Κεραμέως, η οποία μέχρι στιγμής έχει συμμετάσχει σε όλες τις εκδηλώσεις μιλώντας –όπως λέει η ομάδα της– με τους περισσότερους από τους 5.000 συμμετέχοντες σε αυτές. «Οι ιστορίες τους είναι συγκινητικές», αναφέρει η ίδια. Όπως της 80χρονης γυναίκας στη Στουτγκάρδη που εμφανίστηκε με ένα πάκο βιογραφικών των γιών της που δεν μπορούσαν να παρευρεθούν. Θα μοίραζε εκείνη τα βιογραφικά τους, ώστε να επιστρέψουν όλοι μαζί πίσω στην

πατρίδα. Ή του Γιάννη στο Αμστερνταμ, ο οποίος ήθελε να είναι κοντά στην οικογένειά του που περνάει μια περίπετεια υγείας. Ορος του, να μπορεί να μένει στο πατρικό του στη Λιβαδειά. Τον Μάρτιο ανέλαβε διευθυντής έρευνας και ανάπτυξης σε μεγάλη εταιρεία στη Θίοβη. Ή μιας εταιρείας που έψαχνε εδώ και τρία χρόνια μηχανικούς εξειδικευμένους σε drones. Βρήκε τέσσερις –και τους προσέλαβε επιτόπου– στην εκδήλωση του Λονδίνου.

Το κίνητρο

Στο Λονδίνο, η Αυγούστα Στανίτσα ξεκίνησε διερευνητικές συζητήσεις. Όταν κάποιες από αυτές προχώρησαν, ανέφερε την εγκυμοσύνη. «Εξεπλάγην με την αντίδραση και ήταν ο λόγος που άρχισα να νιώθω ότι ίσως κάποια πράγματα αλλάζουν στη χώρα. Οχι μόνο δεν το πήραν αρνητικά, αλλά ήταν και

ενθαρρυντικοί». Της έγινε πρόταση να γεννήσει πρώτα και να τους πει εκείνη πότε ένιωθε έτοιμη να επιστρέψει.

Εν τώ μεταξύ, όσο ήταν σε άδεια μητρότητας, της ανακρίνωσαν από την εργασία της στο Λονδίνο πως θα έπαιρνε προαγωγή και αύξηση. «Εννοείται κάναμε με τον σύντροφό μου αμέτρητες οικονομικές ασκήσεις για το τι θα σήμαινε μια επιστροφή. Το φορολογικό κίνητρο ήταν καθοριστικό. Όπως και το μωρό που θα ερχόταν, αφού το κόστος ζωής θα ανέβαινε πολύ στο Λονδίνο. «Υπολογίζοντας όλες τις παραμέτρους και πάλι τα χρήματα στο Λονδίνο θα ήταν περισσότερα (περίπου 20%). Αποφάσισα όμως πως Ο.Κ. Μπορώ να βάζω ένα ποσό στην άκρη και να ζω μακριά από τους δικούς μου ή να βάζω μικρότερο ποσό στην άκρη, αλλά να ζω στη χώρα μου, να έχω μια καλή δουλειά και βοήθεια από τους δικούς μου».

Επέστρεψε στην Ελλάδα τον περασμένο Φεβρουάριο με τον σύντροφό της ο οποίος δεν είχε καταφέρει να βρει ακόμα δουλειά και ήταν σε αναζήτηση. Παράλληλα έψαχναν και σπίτι. Εκεί ήρθε η απότομη προσέγγιση σε μια νέα ελληνική πραγματικότητα – τους έδειχναν διαμερίσματα τελείως παρατημένα στην Κυψέλη, με ενοίκιο το λιγότερο 1.200 ευρώ. Ακόμα μένουν στο πατρικό της – οι κούτες τους είναι μοιρασμένες σε διάφορα σπίτια συγγενών και φίλων –, αν και πρόσφατα καταφεραν να βρουν διαμέρισμα σε μια ρεαλιστική τιμή στο οποίο θα μετακομίσουν σύντομα.

«Συνειδητοποιείς ότι δεν είσαι πια διακοπές στην Ελλάδα, που έβλεπες μόνο τα ωραία και σκεφτόσουν πως πίσω στην Αγγλία είναι όλα δύσκολα. Πλέον, μου λείπουν πράγματα από τη ζωή μας εκεί. Όπως το ότι βγαίναμε με το καρότσι σε ένα φανταστικό πάρκο δίπλα από το σπίτι μας, ενώ εδώ το να φτάσεις στο πάρκο είναι μια περιπέτεια, μέσα από δρόμους χωρίς πεζοδρόμια».

Σε γενικές γραμμές όμως η ζυγαριά γέρνει προς το θετικό. Βλέπει το μωρό με τους παππούδες, είναι ενθουσιασμένη με τη νέα δουλειά. Καταλαβαίνει, βέβαια, πως είναι τυχερή. «Οι εταιρείες που συμμετείχαν στο ReBrain ήταν κολοσσοί. Οι εργασιακές συνθήκες είναι καταπληκτικές», τονίζει. Ξέρει όμως άλλους που επέστρεψαν στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τη δράση του υπουργείου, και έχουν ήδη γυρίσει πίσω στην Αγγλία. Ο σύντροφός της επίσης αναζητά ακόμη εργασία και δυσκολεύεται. «Είχε προσφορές, αλλά δεν ήταν καλές. Δεν είχε να κάνει τόσο με τα χρήματα, όσο με τη νοοτροπία και τις συνθήκες που του περιέγραφαν: Να είναι πάντα stand by, Σάββατοκύριακα, ακόμα και στην άδεια. Πράγματα που στο εξωτερικό απλώς δεν παίζουν».

Το «ισοζύγιο»

Η Εύη και ο Παναγιώτης έφυγαν από την εκδήλωση ReBrain του Αμστερνταμ με θετικές εντυπώσεις. Δύο ημέρες μετά, εκείνος έλαβε μια πραγματικά καλή προσφορά. «Ξαφνικά μπήκαμε σε ένα νέο διλημμα. Μένει ο ένας πίσω; Και αν δεν βρει δουλειά; Θα διατηρούμε δύο σπίτια; Για πόσο;». Ζήτησε από την εταιρεία περιθώριο μερικών μηνών και ανακουφίστηκε που έδειξαν κατανόηση. Τελικά δεν χρειάστηκε, γιατί σύντομα ήρθε και η προσφορά στην Εύη. «Τα συναισθήματα ήταν ανάμεικτα», περιγράφει εκείνη. «Αφνηα μια ζωή που είχα χτίσει με κόπο σε μια χώρα που, τελικά, είχε γίνει και δική μου. Κάναμε σωστά».

Είναι ήδη τέσσερις μήνες στην Ελλάδα, έχουν μετακομίσει σε ένα όμορφο διαμέρισμα στο Χαλάνδρι, είναι και οι δύο ευχαριστημένοι από τις δουλειές τους, αλλά ακόμα νιώθουν ότι διάγουν περίοδο προσαρμογής. «Ξαφνικά, όμως, έρχεται μια στιγμή που σκέφτεσαι: Είμαι Ελλάδα και μπορώ να ζω αυτή τη στιγμή με την οικογένειά μου. Να πάω στο πάρτι της ανιψιάς μου, στα βαφτίσια του γιου της ξαδέρφης μου, χωρίς να πρέπει να κλείσω αεροπορικά εισιτήρια. Να βρεθούμε αυθόρμητα για φαγητό ή για μπάνιο μια Κυριακή. Και εκεί είναι που σε διαπερνά ένα αίσθημα ευτυχίας».

“

Ενιωσα ότι κάτι αλλάζει

Στο Λονδίνο, η Αυγούστα Στανίτσα ξεκίνησε διερευνητικές συζητήσεις. Όταν κάποιες από αυτές προχώρησαν, ανέφερε την εγκυμοσύνη. «Ήταν ο λόγος που άρχισα να νιώθω ότι ίσως κάποια πράγματα αλλάζουν στη χώρα. Οχι μόνο δεν το πήραν αρνητικά, αλλά ήταν και ενθαρρυντικοί».

“

Αίσθημα ευτυχίας

«Ξαφνικά έρχεται μια στιγμή που σκέφτεσαι: Είμαι Ελλάδα και μπορώ να ζω αυτή τη στιγμή με την οικογένειά μου. Να πάω στο πάρτι της ανιψιάς μου, χωρίς να πρέπει να κλείσω αεροπορικά εισιτήρια. Και εκεί είναι που σε διαπερνά ένα αίσθημα ευτυχίας», επισημαίνει η Εύη Καλογεροπούλου.